

The effectiveness of communication skills training on intra family communicative patterns the junior male students of high school Ahar city

Rasoul Chamani Ghalandari¹, Abdollah Shafie Abadi², Parivash Vakili³

1-Master of Science in Counseling and Guidance, Army Air Force Health Administration, Tehran, Iran (Corresponding Author). ORCID: 0000-0001-7906-4557 E-mail: rasoul_chamani@yahoo.com

2-Profesor, Consulting group, Allameh Tabatabai University, Tehran, Iran. ORCID:

3- Assistant professor, Consulting group, Islamic Azad University of Roudhan, Roudhan, Iran. ORCID: 0000-0002-9576-6193

Received: 07/03/2019

Accepted: 08/05/2019

Abstract

Introduction: Traditional cultures most families, encourage individuals to accept ideas and not participate in decision making.

Aim: The aim of this study was to determine the effectiveness of communication skills training on intra family communicative patterns among students in Ahar city.

Method: The study had a Quasi-experimental method was used in this study with pretest-posttest design with control group. The statistical population consisted of students studying at high schools Ahar in 90-91. The Sample size of 60 students from this community were selected by multistage cluster random sampling and then simple random sampling. And divided into two groups of 30 patients in the experimental group and the control group. Koerner and Fitzpatrick (2002) questionnaires were used to measure communication patterns. The experimental intervention (communication skills) was performed on the experimental group for 10 sessions of 70 minutes and one session per week, and after completion of the training, two groups of post-tests were performed. In order to analyze the collected data, in addition to descriptive statistics, one-way covariance analysis was used.

Results: Communication skills training has changed the within- family communication patterns (increasing the orientation conversation and reducing orientation conformity) of the experimental group students compared with the control group.

Conclusion: By developing communication skills, communication patterns that have been shaped in the family can be changed and improved

Keywords: Communication skills, Communication patterns, Conversation orientation, Conformity orientation

How to cite this article : Chamani Ghalandari R, Shafie Abadi A, vakili P. The effectiveness of communication skills training on intra family communicative patterns the junior male students of high school Ahar city. Shenakht Journal of Psychology and Psychiatry. 2019; 6 (3): 93-101 . URL: <http://shenakht.muk.ac.ir/article-1-694-fa.pdf>

بررسی اثربخشی آموزش مهارت‌های ارتباطی بر الگوهای ارتباطی درون خانواده دانش آموزان پسر سال اول متوسطه شهرستان اهر

رسول چمنی قلندری^۱، عبدالله شفیع آبادی^۲، پریش وکیلی^۳

۱. کارشناس ارشد مشاوره و راهنمایی، اداره بهداشت و درمان نیروی هوایی ارتش، تهران، ایران (مؤلف مسئول). ایمیل: rasoul_chamani@yahoo.com

۲. استاد تمام، گروه مشاوره، دانشگاه علامه طباطبائی، تهران، ایران.

۳. استادیار، گروه مشاوره، دانشگاه آزاد اسلامی رودهن، رودهن، ایران.

تاریخ پذیرش مقاله: ۱۳۹۸/۰۲/۱۸

تاریخ دریافت مقاله: ۱۳۹۷/۱۲/۱۶

چکیده

مقدمه: فرهنگ‌های سنتی اغلب خانواده‌ها، افراد را به پذیرش صرف عقاید و عدم شرکت در تصمیم‌گیری‌ها ترغیب می‌کنند.

هدف: هدف پژوهش تعیین اثربخشی آموزش مهارت‌های ارتباطی بر الگوهای ارتباطی درون خانواده دانش آموزان شهرستان اهر بود.

روش: نیمه آزمایشی با طرح پیش‌آزمون-پس‌آزمون با گروه گواه بود. جامعه آماری شامل دانش آموزان سال اول متوسطه شهرستان اهر در سال ۹۰-۹۱ بود. حجم نمونه ۶۰ دانش آموزان از این جامعه بود که ابتدا به روش نمونه‌گیری تصادفی خوشه‌ای چند مرحله‌ای و سپس تصادفی ساده انتخاب گردیدند. و در دو گروه ۳۰ نفری آزمایش و گواه تقسیم شدند. برای سنجش الگوهای ارتباطی از پرسشنامه کوثرنر و فیتز پاتریک (۲۰۰۲) استفاده شد. مداخله آزمایشی (مهارت‌های ارتباطی) بر روی گروه آزمایش به مدت ۱۰ جلسه ۷۰ دقیقه‌ای و یک جلسه در هفته اجرا گردید، و پس از اتمام آموزش از هر ۲ گروه پس‌آزمون به عمل آمد. به منظور تجزیه و تحلیل داده‌های جمع‌آوری شده علاوه بر آمار توصیفی از آمار استنباطی تحلیل کوواریانس یک راه استفاده شد.

یافته‌ها: آموزش مهارت‌های ارتباطی باعث تغییر در الگوهای ارتباطی درون خانواده (افزایش جهت‌گیری گفت و شنود و کاهش جهت‌گیری هم‌نوایی) دانش آموزان گروه آزمایش در مقایسه با گروه گواه شده است.

نتیجه‌گیری: با آموزش مهارت‌های ارتباطی می‌توان الگوهای ارتباطی را که در خانواده شکل گرفته است تغییر و بهبود بخشید.

کلید واژه‌ها: مهارت‌های ارتباطی، الگوهای ارتباطی، جهت‌گیری گفت و شنود، جهت‌گیری هم‌نوایی

مقدمه

خانواده همواره به عنوان مهم‌ترین سیستم انسانی مورد توجه بوده است. (واتزل‌اوویک، بیوین و جکسون^۱، ۱۹۶۷؛ به نقل از کلارک و شیلدز^۲، ۱۹۹۷). اعضای آن به طور مداوم در حال تعریف و تجدیدنظر در تعریف ماهیت روابط خود بر مبنای الگوی ارتباطاتشان هستند. شناخت این الگوها به شناخت بعضی از جنبه‌های عملکرد خانواده و فرد کمک می‌کند. در واقع، شناخت انواع مختلف الگوها و سبک‌های ارتباطات خانوادگی علاوه بر توصیف، به پیش‌بینی و توضیح عملکرد خانواده و فرد کمک می‌کند (رحیمی و خیر، ۱۳۸۶).

محققان سعی کرده‌اند الگوهای ارتباطات خانوادگی را بشناسند و طبقه‌بندی کنند (فیتزپاتریک و ریچی^۳، ۱۹۹۴؛ مک لئود و چفی^۴، ۱۹۷۲؛ به نقل از کوئرر^۵ و فیتزپاتریک، ۲۰۰۲؛ ریچی و فیتزپاتریک، ۱۹۹۰؛ به نقل از فیتزپاتریک، ۲۰۰۴). فیتزپاتریک و ریچی (۱۹۹۴) و ریچی و فیتزپاتریک (۱۹۹۰)، به نقل از فیتزپاتریک، (۲۰۰۴) دو بعد زیربنایی جهت‌گیری گفت‌و شنود و جهت‌گیری همنوایی را در الگوهای ارتباطات خانوادگی شناسایی کردند. کوئرر و فیتزپاتریک (۱۹۹۷) جهت‌گیری گفت و شنود را میزان تحقق شرایطی در خانواده می‌دانند که در آن، همه اعضای خانواده به شرکت آزادانه و راحت در تعامل و بحث و تبادل نظر درباره طیف وسیعی از موضوعات تشویق می‌شوند و جهت‌گیری همنوایی را نیز میزان تأکید بر همسانی نگرش‌ها، ارزش‌ها و عقاید اعضای خانواده تعریف می‌کنند.

در مورد رابطه جهت‌گیری گفت‌و شنود خانواده و سلامت روان فرزندان، نتایج قدرت پیش‌بینی کنندگی گفت‌و شنود را تأیید می‌کنند. افزایش عزت نفس، دوست داشتن دیگران، توجه به عواطف و احساسات دیگران، احساس مسئولیت، تبحر در حل مسائل، مهارت‌های ارتباطی قوی‌تر، سطح تاب‌آوری بالاتر در نهایت، رشد استقلال از تبعات گفت و شنود بالاست (بروکس^۶، ۱۹۹۷). رابطه منفی جهت‌گیری گفت و شنود با اضطراب، استرس پس از سانحه، اضطراب اجتماعی و افسردگی نیز در تحقیقات مختلف تأیید شده است. مطالعات پیشین رابطه مستقیم کیفیت ارتباطات خانواده با بهداشت روان و رضایت از زندگی را نیز مثبت و معنادار گزارش کرده‌اند (برکل و کنستانتین^۷، ۲۰۰۵؛ کنی و پرز^۸، ۱۹۹۶؛ کوان، باند و سینگلیس^۹، ۱۹۹۷).

روابط انسانی برای ارضای نیازهای اساسی ما ضروری است. روابط مثبت و سالم با دیگران کلید رشد و کمال آدمی است. (ثنایی، ۱۳۷۷). مهارت‌های ارتباطی در زندگی انسان بسیار مهم است. هیچ یک از توانمندی‌های بالقوه انسان، جز در سایه روابط بین فردی رشد نمی‌کند. فراگیری روابط بین فردی صحیح، اهمیت بسزایی در ایجاد سلامت روانی، رشد شخصیت، هویت‌یابی، افزایش سازگاری و خودشکوفایی دارد. افرادی که از مهارت‌های ارتباطی ضعیف‌تری برخوردارند کمتر از سوی اطرافیان خود پذیرفته می‌شوند و با مشکلات کوتاه مدت و بلندمدت زیادی روبه‌رو هستند (نوری قاسم آبادی و محمدخانی، ۱۳۷۷). همچنین آموختن و به

¹ Watzlawick, Beavin & Jackson

² Clark & Shields

³ Fitzpatrick & Ritchie

⁴ McLeod & Chaffee

⁵ Koerner

⁶ Brooks

⁷ Berkel & Constantine

⁸ Kenny & Perez

⁹ Kwan, Bond & Singelis

حاضر را کلیه دانش آموزان پسر مشغول به تحصیل در مقطع اول متوسطه شهرستان اهر در سال تحصیلی ۹۱-۹۰ تشکیل دادند که میانگین سنی آن‌ها ۱۵ سال و با وضعیت اقتصادی زیر متوسط هست. در این تحقیق از روش نمونه‌گیری تصادفی خوشه‌ای چند مرحله‌ای استفاده شد. بدین ترتیب که از بین مدارس موجود سه مدرسه به صورت تصادفی انتخاب و از هر مدرسه دو کلاس انتخاب شدند و پرسشنامه الگوهای ارتباطی روی این دانش آموزان اجرا شد. سپس با توجه به ماهیت تحقیق حجم نمونه مناسب ۶۰ نفر در نظر گرفته شد و به صورت گمارش تصادفی در دو گروه ۳۰ نفره آزمایشی و کنترل جایگزین شدند. ملاک‌های ورود به پژوهش عبارت بودند از: داشتن تمایل برای مشارکت در پژوهش، مبتلا نبودن به اختلالات روان‌شناختی، دانش آموزان پسر مشغول به تحصیل در مقطع اول متوسطه. معیارهای خروج از پژوهش نیز عبارت بودند از: افرادی که بیش از ۳ جلسه غیبت داشتند.

ابزار

پرسشنامه الگوهای ارتباطی خانواده (RFCP): برای تعیین ابعاد الگوهای ارتباطی خانواده از پرسشنامه تجدید نظر شده الگوهای ارتباطی خانواده (RFCP) (کوئرنر و فیتز پاتریک، ۲۰۰۲) استفاده شد. در پژوهش حاضر نیز اعتبار آزمون به روش آلفای کرونباخ، برای بعد گفت و شنود ۰/۸۲ و برای بعد همنوایی ۰/۸۰ به دست آمد. کوئرنر و فیتز پاتریک (۲۰۰۲) این پرسشنامه را دارای روایی مطلوبی از هر سه دیدگاه محتوایی، ملاکی و سازه می‌دانند. در ایران نیز کورش نیا و لطیفیان (۱۳۸۵) با استفاده از روش تحلیل عاملی و همسانی درونی، روایی مطلوبی برای این ابزار گزارش نموده است.

کارگیری مهارت‌های ارتباطی، بر احساس فرد از خود و دیگران، به اندازه احساس دیگران از وی اثر می‌گذارد. مهارت‌های ارتباطی، بر ادراک فرد از کفایت خود، اعتماد به نفس و عزت نفس اثر دارد (سلطانی، ۱۳۸۷). سلامت افراد می‌تواند تحت تأثیر جو ارتباطی درون خانواده قرار گیرد و الگوهای ارتباطات خانواده می‌تواند از طریق شکل‌دهی شخصیت افراد پیامدهای مهمی برای زندگی فردی و اجتماعی و سلامت روانی آن‌ها داشته باشد (هوانگ^۱، ۱۹۹۱). از آنجاکه مطابق فرهنگ‌های سنتی اغلب خانواده‌ها افراد را به پذیرش صرف عقاید ترغیب می‌کنند افراد در روابط میان فردی‌شان دچار مشکل می‌شوند و این امر باعث می‌شود که افراد نتوانند نقطه نظرات خود را بیان کنند.

با توجه به مطالب بالا، از آنجا که نوجوانان بیشتر وقت خود را در مدرسه و با گروه همسالان می‌گذرانند مدرسه می‌تواند جوی را فراهم کند که بتوانیم این مهارت‌ها را به دانش آموزان یاد دهیم و آن‌ها بتوانند این آموزش‌ها را در خانواده و در محیط‌های اجتماعی بکار ببرند. همچنین ضرورت انجام چنین پژوهشی، شرایط جامعه مورد مطالعه است که در آن سنت از قدرت بالاتری برخوردار بوده و افراد را به جای تشویق به شرکت در گفتگوهای خانواده به همنوایی ترغیب می‌کند. پس سؤال اصلی پژوهش عبارت است از: آیا آموزش مهارت‌های ارتباطی بر الگوهای ارتباطی درون خانواده (همنوایی و گفت‌وشنود) دانش آموزان پسر اول متوسطه تأثیر دارد؟

روش

روش پژوهش حاضر نیمه آزمایشی با طرح پیش‌آزمون، پس‌آزمون با گروه گواه هست. جامعه آماری پژوهش

^۱ Huang

جلسات مهارت‌های ارتباطی

جلسه	محتوی
اول	برقراری رابطه حسنه میان مشاور و اعضای گروه- آشنایی آن‌ها قواعد گروه- مفهوم ارتباط- شرح مصادیق ارتباط- تبیین هدف ارتباط
دوم	پل‌ها و موانع ارتباط- شرح عناصر مثبت و منفی در ارتباط- درخواست از یک داوطلب برای شرح نمونه‌ای از موانع و پل‌ها- استفاده از برگه توزیعی پل‌ها و موانع بر سر راه ارتباط.
سوم	شرح مفهوم روابط بین فردی- تبیین اهمیت روابط بین فردی و ارتباطات مؤثر در زندگی.
چهارم	رفتارهای مشترک در مراحل سه گانه مهارت‌های ارتباطی- توضیح مفهوم مهارت‌های ارتباطی- شرح عناصر مرحله اول ارتباط بین فردی مؤثر.
پنجم	مهارت‌های لازم برای شروع یک گفتگو- توضیح افکار ناکارآمد در شروع گفتگو- تبیین مراحل لازم برای شروع یک گفتگو
ششم	زبان بدن- نوشتن صفاتی که بیانگر عواطف هستند از قبیل خشمگین، خوشحال، ناراحت- آشنایی با زبان بدن و نقش آن در مهارت‌های اجتماعی- تبیین تناقض بین زبان بدن و پیامدهای کلامی در موقعیت‌های اضطراب زای اجتماعی.
هفتم	گوش کردن فعال- توضیح ویژگی‌های گوش دادن فعالانه- تشکیل گروه‌های ۲ نفره و طراحی موقعیت‌های گوش دادن صحیح و ضعف در توانایی گوش دادن مؤثر.
هشتم	ادامه گفتگو- توضیح مراحل لازم برای ادامه گفتگو- اجرای نمایش توسط دو نفر از اعضای گروه و توضیح نکات مثبت و منفی ادامه ارتباط.
نهم	پایان دهی گفتگو- توضیح مراحل پایان دهی یک گفتگو- تمرین مراحل پایان دهی گفتگو توسط اعضای گروه در موقعیت‌هایی که توسط رهبر گروه ارائه می‌شود.
دهم	افزایش کیفیت ارتباط با دیگران - خلاصه و جمع‌بندی جلسات - اجرای پس‌آزمون.

یافته‌ها

جدول ۱ میانگین و انحراف استاندارد برای گروه آزمایش و گواه

گروه	آزمایش		گواه	
موقعیت	پیش‌آزمون	پس‌آزمون	پیش‌آزمون	پس‌آزمون
متغیرها	میانگین	انحراف استاندارد	میانگین	انحراف استاندارد
گفت‌وشنود	۳۱/۶۰	۴/۲۱	۴۸/۹۶	۴/۳۰
همنوایی	۴۲/۱۶	۴/۱۸	۳۲/۲۰	۴/۱۹

مرحله پس‌آزمون میانگین گفت‌وشنود برای گروه آزمایش برابر با ۴۸/۹۶ و برای گروه گواه برابر با ۳۱/۹۰ است. همچنین در مرحله پس‌آزمون میانگین همنوایی برای گروه گواه برابر با ۳۲/۲۰ و برای گروه گواه برابر با ۴۲/۱۰ است.

طبق جدول ۱ مشاهده می‌شود، میانگین گفت‌وشنود در مرحله پیش‌آزمون برای گروه آزمایش برابر با ۳۱/۶۰ و برای گروه گواه برابر با ۴۸/۹۶ است. همچنین میانگین همنوایی در مرحله پیش‌آزمون برای گروه گواه برابر با ۴۲/۱۶ و برای گروه گواه برابر با ۳۲/۲۰ است؛ و در

جدول ۲ نتایج تحلیل کواریانس گفت و شنود

منابع تغییرات	مجموع مجذورات	درجه آزادی	میانگین مجذورات	مقدار F	سطح معناداری	ضرایب اتا
اثر هم پراش	۹۸۰۹۱/۲۶	۱	۹۸۰۹۱/۲۶	۵۷۸۳/۷۶	۰/۰۰۰	۰/۹۹۰
گروه (آزمایش / گواه)	۴۳۶۹/۰۶	۱	۴۳۶۹/۰۶	۲۵۷/۶۱	۰/۰۰۰	۰/۸۱۶
خطا	۹۸۳/۶۶	۵۸	۱۶/۹۶			
کل	۱۰۳۴۴۴/۰۰	۶۰				

(گفت و شنود) تأثیر دارد؛ و میزان تأثیر آموزش مهارت- های ارتباطی بر الگوهای ارتباطی درون خانواده در جنبه گفت و شنود با توجه به ضرایب اتای به دست آمده به اندازه ۸۱/۶ درصد بر آورده شده است.

با توجه به داده‌های جدول فوق چون مقدار $F = ۲۵۷/۶۱۴$ با درجات آزادی ($df=۵۸$ و $df=۱$) در سطح $\alpha = ۰/۰۵$ معنادار است، بنابراین فرض صفر رد و فرض تحقیق با ۹۵٪ اطمینان تأیید می‌گردد. به عبارتی، آموزش مهارت- های ارتباطی بر الگوهای ارتباطی درون خانواده

جدول ۳ نتایج تحلیل کواریانس همنوایی

منابع تغییرات	مجموع مجذورات	درجه آزادی	میانگین مجذورات	مقدار F	سطح معناداری	ضرایب اتا
اثر هم پراش	۸۲۸۰۷/۳۵	۱	۸۲۸۰۷/۳۵	۹۶/۴۷۱۰	۰/۰۰۰	۰/۹۸۸
گروه (آزمایش / گواه)	۱۴۷۰/۱۵	۱	۱۴۷۰/۱۵	۸۳/۶۳۸	۰/۰۰۰	۰/۵۹۱
خطا	۱۰۱۹/۵۰	۵۸	۱۷/۵۷			
کل	۸۵۲۹۷/۰۰	۶۰				

در این پژوهش آموزش مهارت‌های ارتباطی بر الگوهای ارتباطی درون خانواده دانش‌آموزان پسر سال اول متوسطه شهرستان اهر مورد بررسی قرار گرفت. نتایج پژوهش حاکی از آن بود که آموزش مهارت‌های ارتباطی باعث کاهش همنوایی و افزایش گفت و شنود دانش‌آموزان می‌شود. در مورد اثربخشی آموزش مهارت‌های ارتباطی بر جهت‌گیری گفت و شنود خانواده نتایج نشان می‌دهد که همان‌طور که انتظار می‌رفت، اثربخشی آموزش مهارت‌های ارتباطی بر جهت‌گیری گفت و شنود معنادار است. تحقیقات قبل در ارتباط با موضوع تحقیق حاضر متغیرها را به صورت جداگانه مورد بررسی قرار داده

با توجه به داده‌های جدول فوق چون مقدار $F = ۸۳/۶۳۸$ با درجات آزادی ($df=۵۸$ و $df=۱$) در سطح $\alpha = ۰/۰۵$ معنادار است، بنابراین فرض صفر رد و فرض تحقیق با ۹۵٪ اطمینان تأیید می‌گردد. به عبارتی، آموزش مهارت- های ارتباطی بر الگوهای ارتباطی درون خانواده در جنبه همنوایی تأثیر دارد؛ و میزان تأثیر آموزش مهارت‌های ارتباطی بر الگوهای ارتباطی درون خانواده در جنبه همنوایی با توجه به ضرایب اتای به دست آمده به اندازه ۵۹/۱ درصد بر آورده شده است.

بحث

است. از این رو پژوهش حاضر همسویی کمی با تحقیقات پیشین دارد. در خانواده‌های با گفت و شنود بالا، ارتباطات باز و خودانگیخته وجود دارد. در چنین خانواده‌هایی بحث‌هایی گسترده و در رابطه با موضوعات مختلف صورت می‌گیرد. آرزوها، افکار و احساسات فرزندان مورد توجه قرار می‌گیرد. در چنین خانواده‌هایی است که فرزندان احساس می‌کنند که موردپذیرش والدین هستند و توسط آن‌ها درک می‌شوند. والدین نیز در چنین خانواده‌هایی بیشتر در مورد عواطف و احساساتشان صحبت می‌کنند و این مسئله نیز فرزندان را در ایجاد ارتباطات وسیع‌تر ترغیب می‌کند. تمام این موارد می‌تواند دلیلی بر کاهش اضطراب و استرس در چنین خانواده‌هایی باشد. (براون، ۱۹۹۷؛ رنو و کنی، ۱۹۹۲؛ دورونتو، نیشیدا و ناکایاما، ۲۰۰۵؛ کوروش نیا، ۱۳۸۵). این نتیجه حاکی از آن است که گفت و شنود فرزندان و والدین در خانواده و تبعات آن می‌تواند پیش‌بینی کننده مثبت و معنادار سلامت روانی اعضای خانواده باشد. این مسئله در درمان‌های بالینی که از طریق خانواده درمانی صورت می‌گیرد، نیز مورد توجه است.

در خانواده‌های با همنوایی بالا، در تعاملات بر همسانی عقاید و نگرش‌ها تأکید می‌شود. تعاملات آن‌ها بر همنوایی، اجتناب از تعارض و وابستگی متقابل خانواده به هم تکیه دارد. ارتباطات بین دو نسل در این خانواده‌ها منعکس کننده حرف‌شنوی از والدین و دیگر بزرگسالان است؛ بنابراین، اختلاف نظر با والدین، می‌تواند موجب ایجاد تعارضاتی جدی در خانواده گردد. در خانواده‌های با جهت‌گیری همنوایی زیاد، اعضای خانواده تشویق می‌شوند تا خود را با در نظر گرفتن عضویشان در

خانواده تعریف کنند. بنابراین، خود پنداره‌های آن‌ها عمدتاً به وسیله انتظاراتی که دیگران از آن‌ها دارند، تعیین می‌شوند. در نتیجه، تهدیداتی که برای خودپنداره‌های آن‌ها وجود دارد، به صورت ناهمخوانی بین خودواقعی و خود بایسته ایجاد می‌شود (سپهری و مظاهری، ۱۳۸۸). تکیه بر همنوایی و اجتناب از تعارض از ویژگی‌های افراد با همنوایی بالاست؛ بنابراین، اختلاف نظر و تعارض با والدین، می‌تواند مشکلاتی روان‌شناختی را به فرد تحمیل کند، زیرا اغلب به صورت تهدیدی برای خودپنداره عمل می‌کند (کشتکاران، ۱۳۸۸). از سویی دیگر، مطالعات پیشین رفتارهای پرخاشگرانه و سطح تحصیلی پایین‌تر را از تبعات الگوهای سخت‌گیرانه فرزندی‌پروری می‌دانند (ایزر^۱ و همکاران، ۲۰۰۵؛ زانگ^۲، ۲۰۰۷). مطالعات متعدد، تأثیر جهت‌گیری همنوایی بر اضطراب و افسردگی و از طرفی کاهش عزت نفس را تأیید کرده‌اند (والترز و کارال، ۱۹۶۰؛ کوئرتر و ماکی، ۲۰۰۴؛ هوانگ، ۱۹۹۹؛ اسمیت و واین، ۱۹۶۵؛ کوروش نیا، ۱۳۸۵؛ کرتتر- اسمیت و همکاران، ۱۹۹۵)؛ بنابراین، تأکید بر یکسانی در تصمیم‌گیری‌های خانواده و سلب آزادی و استقلال فرزندان، خطر بزرگی جهت کاهش سلامت روان آن‌ها است. این در حالی است که خانواده‌های با جهت‌گیری همنوایی کم، برای آرزوها، احساسات و تفکرات فرزندان ارزش قائل‌اند و آنان را برای زندگی با سلامت بیشتر آماده می‌کنند. بنابراین این یافته بیانگر آن است که تأکید بر همنوایی و یکسانی در تصمیم‌گیری‌های خانواده، خطراتی در ایجاد ارتباطات اجتماعی آتی فرزندان دارد و ممکن است موجب انزوای

^۱ Eiser

^۲ Zhang

اجتماعی آن‌ها گردد. این پیامد در فرهنگ جمع‌گرایی همچون کشور ما، از اهمیت مضاعفی برخوردار است.

نتیجه‌گیری

چنین به نظر می‌رسد در صورتی که افراد از سنین ابتدایی در معرض تجربه‌های کافی آموزش قرار گیرند، علاوه بر حفظ و ارتقاء عزت نفس، تاب‌آوری و توان بیشتری برای مقاومت در برابر فشارهای اجتماعی و خانوادگی خواهند داشت. لذا برای برقراری ارتباط مناسب و رسیدن به حد مطلوب ارتباطات درون خانواده، الگوهای ارتباطی نقشی اساسی دارند که بنا بر یافته‌های این پژوهش، آموزش مهارت‌های ارتباطی می‌تواند این الگوها را بهبود بخشد. در عرصه عمل نیز، در عرصه عمل نیز، یافته‌های این پژوهش می‌تواند اطلاعات مهمی برای والدین و نوجوانان ایرانی داشته باشد. این یافته‌ها بیانگر آن است که برای بالا بردن گفت‌و شنود و کاهش همناوی فرزندان، والدین می‌توانند در ارتباطات خود در خانواده تجدیدنظری به وجود آورند. ایجاد ارتباطات باز با فرزندان و ترغیب آن‌ها از یک سو و توجه به افکار و عقاید فرزندان و شرکت دادن آن‌ها در تصمیم‌گیری‌های خانواده و دادن مقداری استقلال به آن‌ها از سوی دیگر می‌تواند سلامت جسمی- روانی و ایجاد ارتباطات فرزندان را در پی داشته باشد.

بنابراین شیوه‌ها یا نوع ارتباط درون خانواده بر اساس میزان آزادی در گفت‌و شنود و اطاعت از قوانین خانواده تعیین می‌شود. همین دو میزان است که تعیین‌کننده بهداشت روانی و سلامت روحی اعضای خانواده، علی‌الخصوص فرزندان است و به نوعی بر روی نگرش آنان در مورد والدینشان اثر می‌گذارد؛ و حتی می‌تواند بسیاری از روابط حال و آینده فرزندان را رقم زند.

شرکت کنندگان در پژوهش حاضر به لحاظ اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی طبقه زیر متوسط را تشکیل می‌دادند که از این نظر تعمیم‌پذیری نتایج پژوهش حاضر را به دیگر طبقات جامعه با مشکل مواجه می‌سازد. از این رو پیشنهاد می‌شود آموزش مهارت‌های ارتباطی به تفکیک مناطق و فرهنگ‌های مختلف کشور اجرا و نتایج آن‌ها با هم مقایسه شود. یافته‌های این پژوهش می‌تواند برای مدارس مفید باشد. از مدارس انتظار می‌رود که مهارت-های ارتباطی و اجتماعی را آموزش دهند. چرا که نهاد مدرسه مکمل وظایف خانواده در این زمینه است.

سپاسگزاری

با سپاس از تمامی عزیزان مورد پژوهش که با صبر و شکیبایی ما را در انجام این پژوهش یاری رساندند؛ و همچنین کسانی که در انجام این پژوهش همکاری داشته‌اند.

References

- Berkley, L, & Constantine MG. (2005). Relational variables and life satisfaction in African American and Asian American college women. *Journal of College Counseling*, 8(1), 5-15.
- Brooks, J B. (1997). *Parenting*. Second edition. Mountain View. Mayfield, 111-118.
- Clark, RD, & Shields, G. (1997). Family communication and Delinquency. *Academic Search Premier*, 32-125.
- Eiser, C, Eiser, JR, Mayhew, AG. & Gibson, AT. (2005). Parenting the premature infant: Balancing vulnerability and quality of life. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 46(11), 1169-1177.
- Fitzpatrick, MA. (2004). The family communication patterns theory: Observations on its

- development and application. *Journal of Family Communication*, 9(4), 167-179.
- Huang, LN. (1999). Family communication Patterns and personality characteristic. *Communication Quarterly*, 8(47), 230-243.
- Kenny, ME, & Perez, V. (1996). Attachment and psychological well-being among racially and ethnically diverse first-year college students. *Journal of College Student Development*, 37(3), 527-535.
- Koerner, AF, & Fitzpatrick MA. (1997). Family type and conflict: The impact of conversation orientation and conformity orientation on conflict in the family. *Communication Studies*, 48 (6), 59-78.
- Koerner, AF, & Fitzpatrick MA. (2002). Understanding family communication patterns and family functioning: the roles of conversation orientation and conformity orientation. *Communication yearbook*, 28(2), 36-68.
- Koroshniya M. (2006). Nvestigating the Impact of Dimensions of Family Communication Patterns on Children's Psychological Adaptation. Master's thesis, Shiraz University. [Persian]
- Kwan, VSY, Bond, MH, & Singelis, TM. (1997). Pan cultural explanation for life satisfaction: Adding relationship harmony to self-esteem. *Journal of Personality and Social Psychology*, 73(6), 1038-1051.
- Mohammadkhani, Sh, & Nouri R. (2004). Life skills, specials for students. The theoretical assistant and Ministry of Education. Tehran: Toulodanesh Publishing, 54-77. [Persian]
- Rahimi, M, & Khayyer, M. (2008). Relationship between Family Communication Patterns and Quality of Life in High School Students of Shiraz. *Ferdowsi University of Education and Psychology*, 10(1), 1-10. [Persian]
- Sanayizaker, B. (1998). Group psychotherapy and counseling. Tehran: Chehr Publishing, 45-58. [Persian]
- Sepehri, S, & Mazaheri, MA. (2009). Family Relationship Patterns and Personality Variables in Students. *Psychology of Developmental Psychology of Iran* 6(22). 141-150. [Persian]
- Soltani, M. (2008). The role of communication skills on the distinction between male high school students. Master's thesis at the University of Science and Welfare and Rehabilitation. [Persian]
- Tahereh, K. (2009). Relationship of relationship patterns with resilience in students of Shiraz University. Master's thesis, Shiraz University. [Persian]
- Zhang, Q. (2007). Family communication patterns and conflict styles in Chinese parent – child relationships *Communication Quarterly*, 55(4), 113-128.